

tet. Ez egy sajátos realizmus, egy végiggondolásra érdemes ámokfutás; amikor filmet csinálók, a hangsúly az esztétikumra esik, ha be vagyok tiltva, ha harcokba bocsátkozom, az etikumra, és amikor próbálok valamit mozgatni a világban politikai értelemben, akkor pedig a politikum válik hangsúlyossá. Mindez azonban sohasem egymás ellenében, hanem mindig e három fogalomkör együttlétezésében történik. Mert abban a pályám kezdetétől a mai napig maradéktalanul hiszek, hogy a művészet erkölcsi alapok és politikai érzékenység nélkül önmagáért valóvá válik. De elfajul a politika is erkölcs és művészet nélkül, s még az erkölcs is üres moralizálássá hitványul, ha elszakad a politikai realitásoktól és attól a teljességigénytől, amelynek életben tartására csak a művészet képes.

— *Végül: a Tízezer Nap története tulajdonképpen egy abszurd dráma. Különös, hogy ilyen nyugodtan és tárgyilagosan emlékszel vissza a történetére...*

— Annak idején éjszakánként csikorgattam a fogaimat, de hamar megértettem, hol élek, és mi a dolgom. A kollégiumi vaságyon József Attila szavait mormolgattam: „Én nem azért jöttem, hogy bőgjek, hogy buzdítsak, hanem hogy tegyek”... Máskülönben pedig csendes tárgyilagosságra int a gyanú, hogy a hajdanán abszurdnak tűnő hatvanas éveknél zordabb idők jönnek. Meglehet, a nyers piaci diktatúra nagyobb veszélyt jelent majd a magyar filmművészetre, mint a politikai önkény.

Félek: ez lesz majd a kegyelemdőfés.

Adná az ég, hogy ne legyen igazam!

Budapest, 1990. január

EMBER MARIANNE

Tornai József, Csoóri Sándor és Kósa Ferenc
a *Nincs idő* c. film forgatása közben